

Sexpo säätiö

Asia: lausunto oikeusministeriön työryhmän mietinnöstä seksuaalipalvelujen ostamista ja/tai myymistä koskevaan lainmuutosehdotukseen

Oikeusministeriö

Rikos- ja prosessioikeuden yksikkö

07.10.17
9.10.17
Al 32 Y1, 2002
010028:00/2002
Lau

Seksuaalioikeudet unohdettiin työryhmän mietinnössä

Prostituution asiakkuuden kriminalisoinnista käydyssä julkisessa keskustelussa on harvoin tuotu esille, että tälläkin hetkellä kaikenlainen seksuaalinen hyväksikäyttö, pakottaminen ja väkivalta sekä parittaminen on eri muodoissaan jo kriminalisoitu. Jos siis nykyisen lain toimeenpanoa valvottaisiin riittävästi, ei kummankaan osapuolen seksuaalinen itsemääräämisoikeus vaarantuisi maksullisessa seksissä. Lokakuun alusta voimaan tulleella järjestyslailla on säädetty rangaistavaksi myös julkisella paikalla tapahtuva seksuaalipalveluiden ostaminen ja maksullisen seksin tarjoaminen. Laillisen toiminnan alue supistuu tämän seurauksena prostituutiossa varsin kapeaksi.

Uusi lakiesitys muuttaisi aiempaa käytäntöä vain laajentamalla rangaistavan käyttäytymisen myös yksityistiloissa tapahtuvan maksullisen seksin ostamiseen, ja esitys kohdistuisi tosiasiaissa vain tilanteisiin, joissa molemmat osapuolet osallistuvat seksuaaliseen kanssakäymiseen vapaaehtoisesti.

Oikeus yksityiselämään on turvattu sekä Suomen perustuslaissa että kansainvälisessä lainsäädännössä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut seksuaalielämän kuuluvan yksityiselämään sen olennaisena osana. Esitys onkin vastoin kansainvälisesti määriteltyjä seksuaalioikeuksia ja pyrkimyksiä edistää kansalaisten seksuaaliterveyttä.

Suomenkin ratifioimassa Kairon väestökokouksen loppuasiakirjassa (1995) todetaan seksuaaliterveyden toteutumisen ehdoksi mahdollisuus seksuaaliseen nautintoon. Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan seksuaalioikeuksiin kuuluu oikeus päättää siitä, onko seksuaalisesti aktiivinen samoin kuin oikeus valita kumppani. Kansainvälinen perhesuunnittelujärjestö (IPPF) toteaa, että yksilölle kuuluu oikeus nauttia vapaasti seksuaalisuudesta kuten myös oikeus kontrolloida itse, millä tavoin sitä toteuttaa. Seksologian maailmanjärjestö (WAS) korostaa puolestaan, että seksuaalioikeuksiin sisältyy ihmisten vapaus ilmaista omaa seksuaalisuuttaan täydesti ja oikeus oman kehon hallintaan ja nautintoon.

Ehdotukseen on haettu tukea Ruotsista, joka ainoana maana maailmassa on kriminalisoinut prostituution asiakkuuden. Lain vaikutuksia on Ruotsissa arvioitu lähinnä vain laskemalla katuprostituution yleisyyttä. Lain haittoja Ruotsin ihmisoikeustilanteelle ja kansalaisten seksuaalioikeuksille ei sen sijaan ole pohdittu. Laki on jatkoa Ruotsin 1990-luvulla omaksumalle yksilöiden oikeudet ohittavalle yhteiskuntapolitiikalle.

Työryhmän ehdotus väittää edistävänsä prostituoitujen itsemääräämistä, mutta käytännössä se mitätöisi seksiä myyvien ihmisten oikeuden päättää omista asioistaan. Myyjä luokitellaan uhriksi vaikka seksin myyminen perustuisi hänen vapaaseen päätökseensä ja omaan etuunsa. Tällaista päätöstä ei hyväksytä vapaasti tehdyksi, koska sen takana todetaan olevan taloudellisia motiiveja. Muunlaisen työn suhteen ihmiset ilmeisesti ovat vapaita päättämään työhön osallistumisestaan vailla taloudellisia intressejä. Esityksessä ihmisten vapaa, kumppanin tahtoa kunnioittava seksuaalielämä halutaan yhteiskunnallisen kontrollin ja paheksunnan kohteeksi. Oston kriminalisointi merkitsee toteutuessaan puuttumista prostituoidun henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen samoin kuin hänen elinkeinovapauteensa.

Esitykseen on kirjattu ikään kuin totena median luoma myytti, jonka mukaan jopa 90 % Suomessa tapahtuvasta prostituutiosta tapahtuisi ulkomaisten rikollisliigojen ohjauksessa. Tällä on pyritty synnyttämään sellainen väärä mielikuva, että prostituoidulla ei olisi juuri koskaan mahdollisuutta päättää itse seksin myymisestä. Ainoasta aihepiirin yleistämiskelpoisesta tutkimuksesta käy ilmi, että prostituutiopalveluita käyttäneistä suomalaismiehistä valtaenemmistö on hankkinut palvelunsa ulkomaanmatkoillaan ja kotimaassa seksistä maksaneista enemmistö on hankkinut palvelunsa suomalaiselta naiselta (Haavio-Mannila – Kontula: Seksin trendit, Juva 2001).

Kansalaismielipide on ollut sukupuolen mukaan jakautunut: neljäsosa miehistä ja puolet naisista ei hyväksynyt prostituutiota 1990-luvun lopulla. Väestön asenteista ei siis löydy erityisen vahvaa tukea mietinnön ehdotuksille. Prostituutiota vastustivat tyypillisesti ihmiset, joille seksi ei ollut kovin tärkeä asia omassa elämässä.

Lakiesityksen käytännön vaikutusten toivotaan vähentävän prostituutiota. Rikoslaila emme kuitenkaan voi säädellä ihmisten tarvetta seksin myymiseen tai ostamiseen. Kaikki prostituution rajoittaminen hankaloittaa huomattavasti prostituoitujen asemaa. Empiirisen näytön mukaan kriminalisointi lisää prostituoitujen huono-osaisuutta vaarallisella tavalla. Käytännössä ostamisen kriminalisointi rankaisee prostituoitua täysin samalla tavalla kuin myymisen kriminalisointi. Myyminen ja ostaminen tapahtuvat samassa paikassa. Jos ostajat painetaan maan alle, myyjät menevät perässä. Kriminalisoinnin jälkeen prostituoidun toimiminen yksityisyrittäjänä vaikeutuu huomattavasti ja parittajien markkinat sekä heidän kontrollinsa myyjistä lisääntyy.

Lain vaikutukset ulottuisivat pääsääntöisesti vain huono-osaisimpiin prostituutiopalveluiden käyttäjiin; heihin, jotka joutuvat tekemisiin organisoidun, ulkomaisen prostituutitoiminnan kanssa. Paremmiin pärjäävät asiakkaat ostavat seksipalvelut ulkomailta tai piireistä, joissa ei olla tekemisissä paritustoiminnan kanssa.

Oikeusministeriön työryhmän niukka vähemmistö ehdottaa järkevästi rajaamaan prostituution asiakkuuden kriminalisoinnin koskemaan vain tilanteita, joissa seksuaalipalvelujen myyjä on ihmis-kaupan uhri tai parituksen kohde. Tässä näkemyksessä huomioidaan sekä naisten että miesten oikeudet päättää vapaasti omista seksuaaliasioistaan kumppanin tahto huomioiden.

Edellä mainituista syistä Sexpo säätiö näkee ehdotuksen seksuaalipalvelujen oston kriminalisoinnista vakavana ihmisoikeuskysymyksenä ja vastustaa palvelujen ostamisen kriminalisointia. Lakiesityksen hyväksyminen olisi selvä takaisku Suomen kansainvälisesti edistykselliselle seksuaalipolitiikalle. Lisäksi tämänkaltaisen esityksen hyväksyminen loisi kestäättömän tilanteen myös sen valvonnalle; jos samassa tilanteessa ostaja syyllistyisi rikokseen, mutta myyjä ei.

Helsingissä 8.10.2003

Sexpo säätiö:

Osmo Kontula
puheenjohtaja

Tuisku Ilmonen
vt. toiminnanjohtaja